

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060205

DOM
2014-12-18
Stockholm

Mål nr
M 9743-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-10-07 i mål nr M 1059-14, se bilaga

KLAGANDE

Länsstyrelsen i Uppsala län

MOTPART

I C

Ombud: J K

SAKEN

Föreläggande att återställa åkerholmar och dike på fastigheten X i Tierps kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1183442

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Uppsala län (länsstyrelsen) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska fastställa länsstyrelsens beslut om föreläggande om återställande.

I C har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande. Det saknas stöd i miljöbalken att ex officio ta upp frågan om dispens vad gäller biotopskydd utan en föreliggande ansökan därom. En ansökan om dispens kan utmynna i ett gynnande förvaltningsbeslut. En sådan prövning kan endast ske genom att den enskilde ansöker. En myndighet kan inte utan uttryckligt lagstöd påtvinga en enskild att ansöka om en förmån. En sådan uttrycklig reglering saknas i miljöbalken i fråga om biotopskydd. En jämförelse kan göras med vad som gäller för strandskyddsdispenser, där det inte heller är möjligt att pröva strandskyddsfrågan utan en föreliggande ansökan. Länsstyrelsen kan inte ha kännedom om de särskilda skäl som kan ligga till grund för en ansökan. Länsstyrelsen kan inte heller göra en dispensprövning utan att ansökningsavgift betalats. Det finns inget som hindrar att markägaren söker dispens i efterhand, även om det kan vara svårt eller omöjligt att bedöma naturvärdena i efterhand. Skulle dispens beviljas upphävs föreläggandet.

I C har anfört att han nu inkommit med en retroaktiv ansökan om dispens från biotopskyddet till länsstyrelsen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Frågan om det finns förutsättningar för dispens från biotopskyddet är av avgörande betydelse för bedömningen av om länsstyrelsen har haft fog för att förelägga **I C** att återställa åkerholmar och dike på fastigheten X i Tierps kommun. Det saknas emellertid förutsättningar för länsstyrelsen att självmant ta upp frågan om

dispens utan en ansökan därom. Under handläggningen i Mark- och miljööverdomstolen har framkommit att I C nu gett in en ansökan om dispens från bio-topskyddet till länsstyrelsen. Vid dessa förhållanden bör länsstyrelsens dispensprövning avvaktas innan frågan om det funnits fog för att förelägga om återställande prövas. Länsstyrelsens överklagande ska därmed avslås. Det innebär att mark- och miljödomstolens domslut står fast.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Ulla Bergendal, tekniska rådet Bengt Jonsson, hovrättsrådet Eywor Helmenius och tf. hovrättsassessorn Christoffer Sheats, referent. Föredragande har varit Åsa Talvik.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-10-07
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 1059-14

KLAGANDE

1. I C

Uppgivet ombud: J K

MOTPART

Länsstyrelsen Uppsala län

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Uppsala län beslut 2013-11-22 i ärende nr 526-6011-13, se [domsbilaga 1](#)

SAKEN

Föreläggande att återställa åkerholmar och dike på fastigheten X i Tierps kommun

---

DOMSLUT

Med upphävande av Länsstyrelsens i Uppsala län beslut återförvisar mark- och miljödomstolen målet till länsstyrelsen för fortsatt handläggning.

Dok.Id 384285

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: mmd.nacka@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00 -

YRKANDEN M.M.

I C har överklagat länsstyrelsens beslut och yrkat att det ska upphävas. Till stöd för sin talan har han anfört huvudsakligen följande. Det aktuella diket har varit ett rörlagt öppet dike, vilket har återfyllts. Detta leder inte till någon förändrad avvattning av fältet 9A 6690 605 5041 1. Alternativa småbiotoper finns även på mycket nära avstånd, så åtgärden bör inte bidra till en försämrad ekologisk status för området. Beträffande de kulturmiljöer på skifte 8A 6690 605 3524 som länsstyrelsen menar att han tagit bort så utgjordes dessa områden av gammal överlagrad och komposterad stallgödsel som nu spridits på åkern. Reglerna i miljöbalken borde tolkas olika beroende på om det rör sig om stora slättgårdar med skiften på dryga 100 hektar eller, som i det här fallet, ett skifte som är knappt 2 hektar i skogsbygd. Två åkerholmar på ett skifte mindre än två hektar bidrar till en väsentlig ökning av markpackningen med alla de dubbelkörningar av flytgödseltunnor och hackvagnar som trafikerar fältet. Miljöpåverkan ökar också med den högre gödselgiva och de högre kemdoser som sprids till följd av det flertalet dubbelkörningar som uppkommer då åkerholmar och smala passage ska passeras och skötas. Fältet har fortfarande cirka 350 meter fältkant som angränsar mot fin restaurerad betesmark, vilket mycket väl borde kunna förse flertalet arter med ett passande biotopområde. Sedan finns ytterligare 400 meter med vanligt dike. Skiftet är långsmalt och som bredast cirka 65 meter vilket innebär att avståndet till närmaste kantzon/småbiotop aldrig är längre än dryga 30 meter. Dessa fältkanter fungerar perfekt som spridningsvägar för flertalet växter och djur och därmed bidrar inte borttagandet av åkerholmarna till en försämrad ekologisk status.

Länsstyrelsen har yttrat sig och därvid anfört att det av ett flygfoto från 2009, se domsbilaga 2, framgår att åkerholmarna varit bevuxna med träd och buskar samt innehållit en avsevärd mängd sten.

DOMSKÄL*Tillämpliga bestämmelser*

Av 7 kap 11 § miljöbalken och förordningen (1998:1252) om områdesskydd samt bilaga 1 till samma förordning, följer bland annat att öppna diken och åkerholmar utgör biotopsskyddsområden. Inom sådana områden får man inte utan dispens vidta åtgärd som kan skada naturmiljön. Dispens, som söks hos länsstyrelsen, kan ges i det enskilda fallet om det föreligger särskilda skäl. Genom en lagändring (SFS 2014:889) trädde en ny bestämmelse ikraft den 1 september 2014, nämligen 7 kap 11 b § miljöbalken. Av denna bestämmelse följer att det vid åtgärd som underlättar för jordbruket, ska det anses finnas särskilda skäl för dispens om

1. åtgärden behövs för att utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark och
2. biotopsskyddets syften fortfarande kan tillgodoses med hänsyn till förekomsten av samma typ av biotopsskyddsområde eller med hänsyn till naturvärdena hos det biotopsskyddsområde som dispensen avser och de naturvärden som biotopsskyddsområdet bidrar till i landskapet.

Enligt 26 kap 9 § miljöbalken har länsstyrelsen möjlighet att meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att balken samt föreskrifter som meddelats med stöd av balken ska efterlevas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas. Enligt 26 kap 14 § miljöbalken får förelägganden och förbud förenas med vite.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Mark- och miljödomstolen finner inte skäl att frångå länsstyrelsens bedömning att diket och åkerholmarna, belägna på fastigheten X i Tierps kommun och som markerats på domsbilaga 2, utgör biotopsskyddsområden enligt 7 kap 11 § miljöbalken. Det är ostridigt i målet att diket fyllts igen och åkerholmarna tagits bort. Länsstyrelsen har i sitt beslut konstaterat att dessa åtgärder krävt dispens enligt 7 kap 11 § miljöbalken samt att någon dispensansökan inte har gjorts av I C. Såvitt kan utläsas av länsstyrelsens beslut har länsstyrelsen dock inte tagit ställning till huruvida det funnits förutsättningar för att meddela dispens i efterhand

för åtgärderna. För det fall förutsättningar för dispens skulle anses föreligga, torde det saknas fog för länsstyrelsens föreläggande om återställande. Vid dessa förhållanden kan målet inte anses vara tillräckligt utrett. Frågan om förutsättningar för dispens föreligger eller inte bör inte, med hänsyn till instansordningens princip, prövas av mark- och miljödomstolen som första instans. Mark- och miljödomstolen anser därför att länsstyrelsens beslut ska upphävas och målet visas åter till länsstyrelsen för fortsatt handläggning.

Prövningen får anses innefatta avgörande av fråga som kan inverka på målets utgång, varför mark- och miljödomstolens dom får överklagas enligt 37 § lag om domstolsärenden.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se domsbilaga 3 (DV 427)

Överklagande, ställt till Svea hovrätt, Mark- och miljööverdomstolen, ska ges in till Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen, senast den 28 oktober 2014.

Prövningstillstånd krävs.

Emilia Virtanen

Ingrid Johansson

I domstolens avgörande har deltagit tingsfiskalen Emilia Virtanen, ordförande, och tekniska rådet Ingrid Johansson.